

Středoškolská technika 2022

Setkání a prezentace prací středoškolských studentů na ČVUT

Vliv rodiny, společnosti a prostředí ovlivňující postoj k očkování proti COVID-19 infekci

Nina Pokorná

První soukromé jazykové gymnázium

Brandlova 875, 500 03 Hradec Králové

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a že jsem v seznamu použité literatury uvedla všechny prameny, ze kterých jsem vycházela.

..... V Hradci Králové dne 21. 1. 2020

Poděkování

Děkuji mé vedoucí práce PaedDr. Ireně Jelínkové za užitečné rady. Dále děkuji MUDr. Anitě Pokorné, Mgr. Alexandře Frenclové a Mgr. Michaele Voborníkové za nápady a cenné tipy. Nápomocná byla i má rodina a přátelé. Také děkuji všem, kteří se zúčastnili průzkumu.

Obsah

Úvod.....	5
1 Vliv rodiny, společnosti a prostředí obecně.....	6
1.1 Vliv rodiny.....	6
1.1.1 Socializace.....	7
1.1.2 Vliv na dítě.....	9
1.2 Vliv společnosti.....	11
1.2.1 Skupinová polarizace.....	12
1.2.2 Vliv učitelů.....	14
1.3 Vliv prostředí kolem nás.....	15
1.3.1 Vliv masmédií.....	15
2 Očkování.....	18
2.1 Historie očkování.....	18
2.2 Dezinformace a klamy v tématu očkování.....	18
2.3 Příklady dezinformací a vysvětlení z oficiálního webu ministerstva zdravotnictví.....	21
2.4 Postoj k očkování obecně, antivaxéři.....	23
2.4.2 Naturalismus.....	24
3 Očkování proti COVID-19 infekci.....	25
3.1. Typy vakcín proti COVID-19 infekci.....	25
3.2 Postoj k vakcíně proti infekci COVID-19.....	26
Praktická část práce.....	28
4 Metodika.....	28
5 Vyhodnocení.....	29
Diskuse.....	35
Závěr.....	36
Seznam použitých zdrojů literatury.....	37

Úvod

Práce se zabývá vlivem rodiny, společnosti a prostředí na postoj k očkování proti COVID-19 infekci. Popsán je vliv rodiny zejména na dítě, dále vliv vrstevníků, autorit a rodinných příslušníků na dítě, a také vliv společnosti na jedince. Zabývám se tím, jak jedince ovlivňují malé či velké skupiny, a prostředí, ve kterém žije. Což znamená souhrn všech faktorů, které působí na jednotlivce. Jako prostředí můžeme definovat například masmédiá, která na nás také mají značný vliv. Podíváme se na to, jak se jejich vliv může omezit, a proč je nutné ho v jistých situacích znepřístupnit (například mládeži). Kromě jednotlivých vlivů se taky práce zabývá pojmy, které úzce souvisí s ovlivňováním, například pojem socializace. Popisovány jsou druhy socializace v různém prostředí, s různými lidmi apod. Důležitý je také pojem dyadický vztah. Příkladem je vztah mezi dítětem a učitelem. Pojem naturalismus souvisí v tomto případě s medicínou.

Očkování je jedním z hlavních témat, kterým se v práci zabývám. Zmiňuji se o historii očkování a vzniku první vakcíny. Dále studuji dezinformace a klamy ohledně očkování, jak na nás mohou dezinformace zapůsobit, a také jak oklamání dezinformacemi předejít. Vysvětlen je také nový pojem antivaxéři, který je v poslední době velmi aktuální a často zmiňovaný.

Popsány jsou též základní informace o vakcíně proti infekci COVID-19 a její typy. Ohledně vakcíny je spousta sporů, názorů a hlavně dezinformací. Vybrané dezinformace jsou v práci vypsány a s vysvětlením vyvráceny.

V praktické části pomocí dotazníku zjišťuji, jaké názory se ve společnosti objevují, jakou mají názory spjitost a z jakého důvodu. Dotazník se zabývá nejen otázkami ohledně očkování a vlivu na jedince ale také názorem na řešení pandemie COVIDU-19.

Cílem práce je poukázat na to, kdo nebo co všechno na nás má vliv. Určitě také připomenout či představit pravidla, která nás mohou chránit před dezinformacemi nebo negativním vlivem okolo nás.

Spolupracovala jsem s mojí konzultantkou PaedDr. Jelínkovou Irenou. Dále s doktorkou MUDr. Anitou Pokornou. A se všemi, kteří se zúčastnili vyplnění dotazníku.

1 Vliv rodiny, společnosti a prostředí obecně

Následující kapitola je věnována obecnému vlivu rodiny, společnosti a prostředí, bez spojitosti s očkováním proti COVID-19 infekci.

V této kapitole je popsáno, jak lehce můžeme být ovlivněni lidmi, kteří nám jsou nejbližší, a věříme jim. Velmi často lehce změním náš názor či postoj vůči jakémukoliv tématu jen ze strachu z vzniku konfliktu s druhou stranou. Také je zmíněn proces socializace, který je důležitý pro interakci s druhou stranou. Socializace nám umožňuje například diskutovat. To by nebylo možné, pokud by jedinec neprošel procesem socializování do společnosti.

Dále je popsáno také to, jak nás ovlivňuje rodina. To se vztahuje zejména na děti. Týká se to nejen jejich názorů, ale také chování a vystupování. Kromě rodiny je popsán i vliv vrstevníků a učitelů.

Kromě ovlivnění ze strany našich nejbližších, tedy lidí, se kterými máme častou interakci, se věnuji také vlivům masmédií. Konkrétně se zabývám otázkou, jak se omezuje dostupnost pořadů působících negativně (zejména na mladistvé) v médiích. Je popsáno, co všechno můžou média ovlivnit, a co díky tomuto vlivu změním v našem životě. Podíváme se, jaká pravidla média mají, a zda tyto pravidla zcela plní svůj účel. Je také věnována pozornost na typy dopadů, a jak je můžeme u jedinců pozorovat. Dále je věnovaná pozornost utváření názoru různých skupin jedinců, a co dokáže ovlivnit třeba již pevně vytvořený názor. Zmiňuji se i o prevenci negativního vlivu médií na naši osobu.

1.1 Vliv rodiny

Rodina se řadí do primární skupiny a je základním prvkem společnosti. Rodina je nezastupitelná instituce, která má svůj vlastní systém, který se realizuje formou různých podsystémů. Přestože je celá rodina základním prvkem společnosti, i její jednotliví členové mají podíl na fungování společnosti. Proto je zajímavé pozorovat jejich rozdílnost.

1.1.1 Socializace

Nejsnadněji ovlivnitelné je v rodině dítě. S tím také souvisí pojem socializace. Lze ji definovat jako komplexní celoživotní proces, kterým si člověk osvojuje kulturu a formuje se jako sociální a individuální bytost. Jedná se o začleňování jedince do systému společenských vztahů, postupné vytváření vazeb s jinými lidmi (Matoušek, 2008). Je to interakční proces a díky němu se jedinec stává schopným žít ve společnosti, která ho přijme. Jedinec se začleňuje díky kontaktu s přírodním a sociálním prostředím, prostřednictvím hry a práce. Cílem socializace je naučit se žít s ostatními lidmi a osvojit si dovednost komunikovat a kooperace. Dále také naučit se být pod sociální kontrolou a postupem života rozšiřovat schopnost autonomie.

Dle následně vyjmenovaných charakteristik se socializace dělí na pět různých skupin. První charakteristika se vztahuje na celý život, začíná narozením a končí smrtí. Druhá je „oboustranná“, což je kontakt člověka s prostředím. Třetí je „hodnotově normativní“, jejíž součástí je osvojování a utváření vlastních hodnot a učení se normám. Čtvrtá je „plánovitá“, k čemuž máme jako příklad vzdělávání či výchovu v rodině. Poslední, pátá, je „nahodilá“, která se vyskytuje u každodenních aktivit. Je mnoho teorií socializace, jako například sociální učení jako proces imitace, napodobování vzoru, nebo teorie sociálního učení, což je teorie Juliana Rottera.

Sociální učení má následující podoby.

1. *Přímé posilování* učení odměnou i trestem. Žádoucí chování a činy jsou fixovány pomocí slíbené odměny a nežádoucí chování a činy jsou potlačeny trestem.
2. *Napodobování* neboli imitace člověka (v brzkém věku to bývá většinou člen rodiny). Napodobuje ho, protože si ho váží a vidí v něm vzor, kterým by se také chtěl stát.
3. *Identifikace* neboli osvojení všech viditelných způsobů chování referenční osoby, kterou si jedinec zvolí jako model.

Fáze socializace můžeme vidět například u Bohumila Geista (1992): *internalizace* – jedná se o osvojení sociálních a kulturních norem. *Personalizace* – proces utváření osobnosti (rozvíjení individuality, vlastností a schopností člověka). V souvislosti s fázemi socializace se užívají pojmy *enkulturace* a *akulturace*. Enkulturação je „*vědomé nebo nevědomé vrůstání do vlastní kultury*“ (Kraus, 1998), uskutečňuje se díky

předávání kultury z generace na generaci. Akulturace je „*přímá a déletrvající interakce jedince/skupiny s jinou/cizí kulturou*“ (Kraus, 1998).

Každý jedinec je subjektem celé řady různých rolí a systému rolí. Většinou se vztahuje na každou osobu celý komplex různých rolí. V jeden okamžik může být studentem, manželem, rodičem, přítelem, nebo také synem, hostem, učitelem, a dalo by se s tímto výčtem pokračovat. Když jedinec osvojuje více rolí najednou, může se stát, že vlivem vnějších ale i vnitřních (pocity a emoce jedince) faktorů ji nemusí plnit zcela spolehlivě. Například v práci (zejména pokud daný jedinec pracuje na vysoké pozici) se musí chovat distingovaně, zdvořile a korektně, protože to je součástí jeho postavení. Může se ale stát, že kvůli problémům v osobním životě, nátlaku či stresu v práci, se jedinec „neudrží a nechá své emoce vyjít na povrch“, tedy může se zachovat vulgárně a výbušně. Díky tomu také dochází ke konfliktu rolí v osobním a profesním životě. Například matka dítěte, které potřebuje její přítomnost, pozornost a lásku, je zároveň vedoucí pracovnící, tedy ve velmi náročném a zodpovědném zaměstnání. Toto je velmi těžké vyvažovat. Role mohou být funkční a dysfunkční (Kohoutek, 2002).

Nakonečný (1997) uvádí dva základní druhy neboli typy rolí, což jsou přirozené a atributované role.

Přirozené role odpovídají psychickým tendencím, které jsou přirozené. Jako příklad si uvedeme roli matky, která je většinou utvořena zcela přirozeně, díky mateřským pudům a tendencím. Avšak toto nebývá pravidlem, pokud se matka o dítě nechce starat a necítí k němu mateřskou lásku. To znamená, že odmítne roli matky. Přirozené role jsou často předpokládáné. Většinou jsou to pouze výjimky, kdy si jedinec danou roli neosvojí.

Atributované role jsou převzaty jedincem z jeho sociálního okolí. Ty si jedinec osvojuje, například pokud se mu od okolí dostane pozitivní reakce. Atribuce samotná znamená utvrzování jedince v určité roli jeho sociálním okolím. Příkladem toho je snaha napodobovat chování starších členů společnosti, kteří jsou díky svým projevům oblíbeni v kolektivu. Například člověk s „komičnými projevy“. A tak za účelem být stejně tak oblíbený, společensky žádaný, třeba i obdivovaný, převezme jeho styl chování jako sociální roli. Jedná se o autoprezentaci, která se může stát rysem osobnosti jako nevědomé instrumentální chování za účelem sloužícím k vyvolání pozitivního dojmu (Nakonečný, 1997). Často jsou takovým vzorem rodiče nebo kamarádi.

S pojmem socializace se pojí sociální skupiny. Definujeme to jako sdružení lidí (dva a více), mezi kterými se tvoří určité vztahy. Spojuje je vzájemná komunikace, normy, společně vykonávaná činnost anebo také společná domácnost, což můžeme vidět právě zejména u rodin.

Rodina se řadí mezi sociální skupiny, které jsou malé. Charakteristikou pojmu a příkladem toho, co znamená malá sociální skupina, je to, že se u ní vyskytují vazby a vztahy mezi všemi jedinci. Příkladem může být třeba sportovní oddíl nebo zájmový kroužek. Toto zařazení je podle kritéria velikosti skupin. Řadí se do primární skupiny, což znamená, že osobní kontakt a vztahy mezi členy jsou pro ně důležité, a výrazně je motivují k chování a jeho změně.

Opakem těchto skupin jsou například odbory či organizace, u kterých není potřeba mít osobní vztahy, jelikož účelem těchto skupin je dosažení cíle. Převážně lidem vyhovuje více soustředit se na dosažení cíle bez emocí či osobních spojení. To je řadí do sekundárního typu. Další skupinou jsou neformální typy sdružení, protože vznik je spontánní a důležitá je osobnost některých členů.

Rozdílné, avšak v něčem podobné jsou formální skupiny, které byly záměrně vytvořené a mají vytvořené vazby. Ty jim určují postavení ve skupině, a také to, jaké mají povinnosti. To je kritérium podle vzniku, pozic členů a jejich vzájemných práv a povinností.

Poslední je kritérium podle přesvědčení člena skupiny o svém členství. Například členství v rodině je takové (pokud v ní není nějaký problém), že se s ní členové rodiny identifikují, což je řadí do referenční skupiny.

1.1.2 Vliv na dítě

Teorie připoutání dostupné empirickými důkazy a podobné nám naznačují, že každé dítě má potenciál rozvíjet vztah s jeho pečovateli. K tomu se váže teorie připoutání. Může být o vztazích dítě-matka a dospělý-dospělý. Zaměřuje se na roli nejdůležitějšího pečovatele. Předpokládá se, že chování je regulovaným behaviorálním kontrolním systémem. Kontrolní systém závisí zejména na schopnosti dítěte učit se. To je považováno (podle dané teorie) za součást lidské evoluční vrozené schopnosti. V teorii připoutání je dáno, že schopnost rozvíjet se je v dítěti ovlivněna vztahem, ve kterém se

dítě cítí bezpečně s jeho pečovatelem (John Bowlby, 1986). Vztah mezi dítětem a jeho pečovatelem ovlivňuje jeho budoucí chování, poznávání a nalézání emocí ve vztazích. To, zda se dítě cítí bezpečně v připoutání s pečovatelem, má vliv na socializaci dítěte. Proto je důležité objasnění role bezpečí, která je při efektivní socializaci velmi důležitá (G. Posada, A. Jacobs, 2001).

Podle E. E. Maccobyové a J. A. Martina (1983) socializace nesehrává významnou roli v rámci rodiny, ve formování jedince v dospělosti, tedy ve formování jeho osobnostních vlastností. Děti vychovávané ve stejné rodině si nejsou tak podobné, jak bychom očekávali (J. R. Harris, 1995). Sourozenci mezi sebou mají pravděpodobně rozdíly kvůli rozdílným zkušenostem, a kvůli tomu, jak rozdílně s nimi rodiče zacházejí. Pokud se nejedená o dvojčata s genetickým spojením, nebudou si sourozenci zas tak podobní, aby měli stejnou osobnost. Z čehož vyplývá, že i kdyby se rodiče chovali k dětem stejně, budou odlišné.

Podle teorie skupinové socializace je nejvíce odpovědným faktorem za vývojem osobnosti styk s vrstevníky a zkušenosti dětí s vrstevnickými vztahy. Dyadické vztahy mezi sourozenci, rodiči a například učiteli mají minimální vliv na psychologické vlastnosti a také na jeho fungování v dospělosti.

Souvisí s tím také specifická kontextová socializace. Učí se, jak se mají chovat doma nebo v přítomnosti rodičů, dále pak jak se mají chovat mimo domov. Jaké emoce jsou akceptovatelné doma a jaké ne. Vytváří si tím vzorce chování, emocí a poznání vztahující se na daný kontext. Zkušenosti v různých kontextech ovlivňují to, že se behaviorální systém příliš neliší, a dělá osobnost stabilní. Zkušenosti bývají do jisté míry konzistentní.

Teorie skupinové socializace podle J. Harrisona (1995) je rozdělena do čtyř predispozicí, nebo do evolučních adaptací. Prvním je skupinová afilace. To je navázání kladného vztahu ve skupině, neboli vnitroskupinová preference. Druhým je strach či nepřátelství k cizím, a to produkuje nepřátelství mimo skupinu. Třetím je vnitroskupinové soupeření o status. Posledním je hledání a formování dyadického, tedy blízkého vztahu ve skupině.

Přenosy kultury na jedince a následně na celé skupiny je ze skupiny na skupinu, třeba ze skupiny rodičů na skupinu dětí. Příkladem toho je, když děti přebírají chování

dospělých, kteří jsou součástí stejné společenské třídy, etnické skupiny či skupiny se společným zájmem.

Tato teorie byla ale po zkoumání centrálních tvrzení D. L. Vandellovou (2000) podkopána, protože byl ve tvrzeních nalezen nedostatek. Bylo tomu tak, že podle Vandellové nevzala Harrisová v potaz fakt, že vlivy rodičů mohou být podmíněčné a rozdílné. Některé nedostatky byly ovlivněny novějšími socio-kognitivními výzkumnými studii.

1.2 Vliv společnosti

Pojem společnost můžeme popsat jako velké komplexní organizované společenské systémy. Ty dále propojují sub společnosti a podskupiny jedinců sdílejících společné přesvědčení, myšlenky, hodnoty a zvyky (R. Linton, 1938). S vlivem společnosti úzce souvisí vlivy malých a velkých skupin. A se skupinami je spojený pojem skupinová polarizace. Jeho definice zní: posílení původních názorů jedince vyvolané působením skupiny, upevnění běžného jednání jedince, nikoli jeho rozptýlení ve skupině.

Jednodušeji řečeno skupinová polarizace je změna průměrného názoru skupiny, ke které dochází po skupinové diskuzi. Posun názoru může být směrem buď k větší riskantnosti, nebo k větší opatrnosti. Teorie byla popsána Moscovicem a Zavalloniem. Vyvrátili dřívější teorii o skupinové polarizaci, kterou popsal J. A. F. Stone. Dá se také popsat jako fenomén posunu k riskantnosti, který ukazuje, že skupinová rozhodnutí jsou riskantnější než rozhodnutí jednotlivců.

Tuto teorii potvrdil James Stoner když provedl pokus, při kterém zkoumá obecně přijatý názor, že skupiny jsou opatrnější než jednotlivci. Zúčastněným byly předkládána dilemata a jejich úkolem bylo poradit imaginární osobě, jak velké riziko má podstoupit. Příklad jednoho z dilemat uvádím zde: *Helena je spisovatelka, o které se říká, že má velký talent. Doposud si vydělávala na pohodlné živobytí psaním laciných westernů. Nedávno přišla s nápadem na potenciálně významný román. Pokud by byla schopná román napsat a čtenáři by jej kladně přijali, znamenalo by to velký posun v její kariéře. Na druhou stranu, pokud nebude schopna svou myšlenku rozvinout nebo z románu bude propadák, vynaloží značný čas a energii finanční návratnosti. Představte si, že máte Heleně poradit.*

Možnosti byly 1 ku 10 až 10 ku 10.

Poté, co účastníci označili alespoň 12 položek, zhruba 5 osob diskutovalo za účelem dosažení shody u každé položky. Rozhodnutí celé skupiny ve srovnání s rozhodnutím učiněným účastníky samostatně bylo riskantnější. Tímto odstartoval vlnu studií zaměřených na vnímání rizika ve skupině. Zjistilo se také, že posun k riskantnosti nastává, když o rozhodnutí panuje ve skupině shoda, a to také učiní změnu názoru jednotlivce rychleji. Tentýž pokus byl proveden úspěšně ve 12 dalších zemích s lidmi různého věku a profesí. Efekt byl spolehlivý a neměl žádné okamžité vysvětlení. Byla často kladena otázka, co jej zapříčiňuje a jak je rozšířen. Dále se zabírali tím, zda podporují také diskuse soudní poroty obchodních komisí či vojenských organizací volbu riskantnějšího řešení. Podle Serge Moscovice a Marisy Zavalloniové diskuze většinou upevní běžné sklony (názory) členů skupiny.

1.2.1 Skupinová polarizace

Většinou se v životě setkáváme převážně s lidmi sdílejícími podobné názory jako my. Mohou to být například přátelé, jelikož vztahy mají tendenci fungovat méně, když se obě dvě strany neshodují v názorech na něco podstatného. Každodenní interakce s podobně smýšlejícími jedinci posiluje naše sdílené postoje. Auto segregace zmiňuje u chlapců a dívek mírné genderové rozdíly (Eleanor Maccoby, 2002). U chlapců se postupem času rozvíjí soutěživost a orientace na výkon načež u dívek je zaměřená orientace spíše na vztahy. Polarizaci můžeme vidět i ve školách. Je tomu tak, protože počáteční odlišnosti mezi skupinami studentů se v průběhu let prohlubují.

Skupinovou polarizaci můžeme vidět i v komunitách. Například pokroková místa přitahují pokrokové osoby a stávají se ještě pokrokovějšími. Konzervativní místa přitahují konzervativce, a to jejich konzervativnost ještě posiluje. Pokud ukážete sociálním psychologům skupinu názorově spřízněných osob, které udržují kontakty mezi sebou navzájem, jsou schopni vám ukázat skupinu, která se může stát extrémní. Pokud nastanou konflikty uvnitř komunity, názorně spříznění lidé se semknou, jedince nesouhlasící s názorem oddělí, a posílí své sdílené sklony a postoje. Jako příklad můžeme uvádět vandalské gangy.

Trestná činnost páchaná gangy má svůj původ procesu vzájemného utvrzování uvnitř skupiny osob, které sdílí společné vlastnosti a pocit nepřátelství vůči někomu / něčemu (Cartwright, 1975). Pokud se druhý nezvladatelný náctiletý nastěhuje do bloku jiného

problémového náctiletého, je pravděpodobné, že protiprávní jednání, kterého se jako tým dopustí, bude dvakrát závažnější, než by byla újma, kterou by způsobili každý sám (David Lykken, 1997). Dokonce se uvádí, že vrstevnické skupiny jsou nejsilnějším faktorem předpovídajícím počet trestných činů a v sousedství (Bonita Veysey a Steven Messner, 1999). Navíc experimentální intervence, které problematické dospívající a skupiny spojí s dalšími problematickými, upevní její chování ještě více (Dishion & kol., 1999).

Na internetu může být skupinová polarizace ještě hlubší. Mohou se zde najít jedinci s extremistickými názory či zálibami. Například Facebook nabízí desetitisíce skupin názorových spřízněnců, kteří diskutují o náboženství, koníčcích, politice, hudbě a o čemkoliv jiném. Bezpočet internetových virtuálních skupin umožňuje pacifistům a neonacistům, počítačovým nadšencům, přívržencům konspiračních teorií neboli lidem se stejnými názory či zájmy, se izolovat s jedinci a nacházet podporu pro své sdílené obavy, zájmy a podezření (Gerstenfeld & kol., 2003; McKenna & Bargh, 1998, 2000; Sunstein, 2001, 2009).

Většina lidí čte spíše blogy, které utvrzují a podporují jejich názor, než ty, které je rozporují. *„Díky e-mailu, Googlu a diskusním fórům „je pro malé skupiny snazší seskupit názorové spřízněnce, krystalizovat rozptýlenou nenávist a mobilizovat smrtící sílu“* (Robert Wright, 2003). S rozvojem širokopásmového přístupu k internetu se právě internetem podnětaná polarizace bude dále rozšiřovat. Domnívá se jeden z analytiků na Univerzitě v izraelské Haifě. Poznamenal, že počet teroristických webových stránek, který se zvedl z tuctu na 4 700 na konci roku 2005, se zvyšuje čtyřikrát rychleji než celkový počet webových stránek (Ariza, 2006).

Skupinová polarizace je velmi výrazná, nebezpečná a dobře pozorovatelná u teroristických organizací. Na základě analýz teroristických organizací po celém světě bylo zjištěno, že terorismus nepropuká náhle (McCauley, 2002). Spíše pomalu začíná růst mezi lidmi, které svádí dohromady. Mají sdílený pocit křivdy a navzájem přiživují její hněv. Faktorem může být i to, že jejich vzájemná komunikace probíhá v izolaci a jejich postoje se stávají postupně extrémnějšími. Sociální zesilovač může umocňovat sílu přijímaných informací. Výsledkem tohoto bývají násilnické činy, které by lidé oddělení od skupiny nespáchali nikdy. Proces přerodu v teroristu má v sobě zahrnut izolaci jedince od jiných názorů, dehumanizaci potencionální oběti a nulovou toleranci

nesouhlasu (Smelser & Mitchell, 2002). Členové skupiny se začnou dělit na „my“ a „oni“ (Moghaddam, 2005, Qirko, 2004). Ve zrodu myšlenky na sebevražedný útok hraje skupina klíčovou roli. „*Pokud vím, neexistuje žádný případ sebevražedného teroristického útoku, který by spáchal jednotlivec ze své vlastní pohnutky.*“ uvádí Ariel Merrari (2002). Podle jedné analýzy členů teroristické organizace Džihadia Salafia, islámského fundamentalistického hnutí zahrnujícího Al-Káidu, se 70 procent z nich stalo členy v době, kdy žili v jiné zemi. Poté, co se za práci nebo vzděláním odstěhovali do jiné země, si začali silně uvědomovat svou identitu muslima a často se uchýlovali do mešit a bydleli s dalšími přistěhovanými muslimy, kteří je někdy přivedli do skupin poskytujících „vzájemnou emoční podporu“ nebo „rozvoj společné identity“ (Sageman, 2004). Z dlouhodobého hlediska je nejúčinnější protiteroristickou politikou zabránit potencionální rekrutům, aby do ní vůbec vstoupili (Jerrold Post, 2005).

1.2.2 Vliv učitelů

Díky tomu, že učitelé mají kontrolu nad celou skupinou dětí, mají odpovědnost na jejich vlivu na ně. Vliv uplatní tam, kde bude mít pravděpodobně dlouhodobé účinky, což je v prostředí mimo domov. Důležitý je socializační vliv díky působení na vztahy vrstevnické skupiny (J. R. Harrisová, 1995). Avšak podle Vandellové vztah mezi studenty a učiteli je pro jejich vlastní dobro, nikoli na stanovení podmínek pro vrstevnické interakce. Vandellová dokonce vyzvala Harrisovou k přepracování teorie skupinová socializace, protože se domnívá, že vztah mezi učitelem a dítětem není potenciálně důležitý na socializační vlivy na děti.

Učitelé mají také vliv na duševní rovnováhu žáků. Mladší dítě má potenciál být více ovlivněno učitelem než starší. Dr. E. Vančurová (1966) zjistila pozorováním, že působení nevyrovnané nebo až neurotické učitelky v mateřské škole vyvolá už během jediného vyučovacího půl dne pětinasobně zvýšený počet příznaků dětské nevyrovnanosti. U dětí ze základní školy je těžší zapříčinit negativní vliv nevyrovnané osobnosti učitelky. Byl dokonce proveden pokus změřit přesně tento vliv dr. Janou Procházkovou (1986). Pokus byl uskutečněn na dvou školách jednoho okresu severomoravského kraje, na žácích 3. třídy. Jedna třída byla vyučována klidnou učitelkou a ta druhá nevyrovnanou učitelkou. Pro děti to byly nové učitelky a pokus trval od září do prosince. Zjistilo se, že ve třídě, kde vyučovala klidná učitelka, nastalo snížení počtu neurotických příznaků. Avšak třída vyučovaná neurotickou učitelkou

duševní rovnováhu dětí zhoršila. Při analýze výsledků z dotazníku se ukázalo, že nejvýznamnější byl nárůst anxiety a zhoršení kvality spánku. U chlapců také ještě motorický neklid a u dívek zejména nešťastnost a subjektivně prožívaná nervozita. Také bylo zjištěno, že chlapci (třetí třídy) jsou o něco více ovlivnitelní jak vyrovnaností, tak nevyrovnaností učitelek, než dívky. Další pokusy jsou těžce proveditelné z nedostatku subjektů. Avšak je jisté, že vliv učitele na psychiku jeho žáků je všestrannější než v pokusu. Učitelé ovlivňují celou další řadu psychických faktorů, například sebedůvěru či sebevědomí.

1.3 Vliv prostředí kolem nás

Jako prostředí kolem nás můžeme brát média, přátele či kolegy v práci. Otázkou je, v jaké míře na nás mají vliv, zda si to připouštíme a jak moc se okolním vlivům bráníme. Silnější osobnosti jsou hůře ovlivnitelné a nechtějí si připustit, že by mohl být jejich názor někým dotvořen. U slabších to je naopak.

1.3.1 Vliv masmédií

Masová média neboli masmédiá, jsou charakteristická tím, že „*díky technickým, organizačním a distribučním možnostem jsou potenciálně dostupná neomezenému množství uživatelů a reálně využívaná jejich velkým počtem*“ (Jiráček, Köpplová, 2009).

Ohledně vlivu médií existují neshody o určení toho, čím a jak média ovlivňují jedince, potažmo celou společnost. Jsou dány především „*rozdílným pohledem autorů na média a mediální komunikaci. Ale hlavně také společenskou povahou komunikace a tím, že se jedná o neustále se rozvíjející systém.*“ (Jiráček a Köpplová, 2003)

Vlivy médií dokážou ovlivňovat postoje, názory i pohledy lidí. I přesto je velmi náročné definovat a předvídat jejich účinky, tedy jak se projeví v našem pohledu či názoru na danou situaci, nebo zda šlo o přímou reakci daného média. I přes skepticismus autorů publikujících o dané problematice budeme pracovat s teorií, že média na nás mají určitý vliv.

Hlavním posláním médií je informovat. Mezi média se řadí i internet. Média by měla při publikování informací dodržovat určitá etická pravidla, aby nepůsobila negativně například na mládež. Proto mají média určitá omezení.

Příklad těchto omezení nalezneme v kinematografii. Filmy nepřístupné mládeži se nesmí určité věkové kategorii lidí promítat nebo se promítají až po určité večerní hodině. To stejné platí i pro rozhlas.

Náročnější je nějakým způsobem dodržovat omezení dosahu u novin či magazínů. Jsou v tištěné formě, a proto pokud si je koupíte, jsou přístupné kdykoliv a komukoli. Média ukazují násilí, které se děje ve světě nebo události, které nejsou vhodné říkat mladistvým, zejména dětem mladšího věku. Můžou pro ně být příliš traumatizující či nepochopitelné. Avšak média se tomuto nemůžou vyhnout, jelikož informovat je jejich prací.

U filmů či různých televizních pořadů je to ještě důležitější. Je tu totiž rozdíl oproti novinám v tom, že v televizi mohou pustit video, které přímo ukazuje nějakou událost. Omezit to mohou pouze částečným zakrytím obsahu nebo také varováním před spuštěním videa či zprávy. Avšak toto varování pouze spoléhá na uposlechnutí nebo v lepším případě na dohlédnutí rodiče nezletilého.

V televizi se také vysílají pořady, které nás přímo neinformují o zprávách ze světa. Můžeme se také podívat na pořady, které nám nabídnou většinou vymyšlené situace a příběhy. Občas nás i tyto pořady mohou informovat o nějaké problematice, ale ne přímým způsobem. Tedy pouze promítnutím daného problému v příběhu. Ty také bývají často extrémistické a šokující, aby diváka zaujaly. Objevují se tam násilné střety, se kterými se v životě sotva setkáme, ale tím, že je dospívající uvidí v televizi, je tu šance, že si začnou myslet, že je to běžné, a že na tom vlastně není nic špatného. Takto ovlivněný nemusí být pouze nezletilý, ale také dospělý jedinec. I když většinou jeho pohled na svět a morální hodnoty je již vytvořený, může se změnit kvalitně natočeným seriálem, který ho donutí se ještě zamyslet. Například pokud sleduje nějakou detektivku (ve které je ukázán téměř návod na spáchání trestného činu), která trvá delší dobu a má tedy vyšší šanci ho ovlivnit. Objevují se v ní témata, nad kterými nikdy nepřemýšlel (jako vražda či jiný kriminální čin, který by mu třeba pomohl dostat se z finančních potíží), může nad tím začít nezdravě uvažovat a snažit se daný čin či postavu napodobit.

Pokud násilí vidáme tak často, přestaneme na něj mít pohled, jako že je to něco neetického. Může nám zevšednit a tím pádem nemusíme mít problém ho projektovat do našeho života. Bohužel je pravda, že díky násilí je možné dosáhnout něčeho, čeho chceme. Například pokud rodiči dojde trpělivost, vezme si příklad z filmu a donutí dítě

poslechnout jiným způsobem než verbálním. A to fyzickým donucením. Pro slabší a jednodušší osobnosti to může být poměrně rychlé.

Tento problém je ještě větší, u již zmiňovaných mladistvých, kteří nemají názor vytvořený a hlavně nemají zkušenosti ze života. Většinou je přejímají od jejich zákonných zástupců či nejbližších lidí v jejich životě. Pokud se jim ale naskytne jiný názor, než jejich zákonných zástupců, který je pro ně více vzrušujícím a lépe podaným, je možné, že ho raději převezmou odtud. Příklad spojující s médií může být následující: mladistvý najde na Facebooku extrémistickou skupinu lidí, kteří mohou šířit i dezinformace, začne si s nimi o tom psát a věřit jim postupem času víc a víc. Způsobí to pak to, že se zcela oddá tomuto názoru na daný problém, který ale může být zcela nekorektní. Poté je pro jedince těžké uvěřit, že tyto dezinformace jsou nepravdivé.

Účinky vlivů médií určujeme podle časového rozměru sledovaného působení, druh dopadu působení a fakt, zdali jde o působení záměrné, nebo naopak nezáměrné (Jirák a Köpplová 2003). Jirák a Köpplová (2009) uvádí tři typy působení médií. Prvním je působení dlouhodobého a krátkodobého charakteru, druhým je působení přímé a nepřímé a třetím je působení plánované a neplánované.

První typ již z názvu napovídá, že je ovlivněn působením médií časem. Konkrétně jde o to, v jakém časovém rozmezí působí dané médium na jednotlivce či skupinu.

Krátkodobé působení je zpravidla okamžité a ukáže pomíjivé reakce. Většinou to jsou emocionální projevy. Toto působení se vyskytovalo spíše v historii než v dnešní době (Burton a Jirák 2003). Příkladem je model podnět a reakce, a to vychází z podnětu příčin a následků. Po rozpracování tohoto modelu se přišlo na to, že *„povaha reakce není určena povahou samotného podnětu, ale také sociálním zakotvením, zkušeností, povahou, rozpoložením a dispozicemi toho, kdo je působení podnětu vystaven“* (Jirák, Köpplová, 2009). Z toho vyplývá, že vlivem rychlosti změn v dnešní době je potřeba brát v potaz více podnětů než jen samotnou zprávu. Dnešní doba je charakteristická jakousi apatií vůči okamžitému jednání, a proto lidé na mediální sdělení nereagují ihned, pokud vůbec.

Dlouhodobé jednání se oproti tomu liší tím, že změny vlivem dané zprávy postoj na určitou věc. Nebo také změny názor na danou problematiku. Nejčastěji to souvisí s politikou. Jako příklad zde můžeme uvést, že určitý politik vystoupí v televizní debatě poprvé, nemusí svůj názor vyjádřit zcela jasně a tím pádem nepřesvědčí velký počet

diváků, aby ho volili. Avšak pokud vystoupí víckrát, a i když svůj názor pouze zopakuje, tedy neupraví jeho formulaci, pravděpodobně přesvědčí více diváků, aby ho zvolili. Jsou zde vidět charakteristické posuny v celkové povaze hodnot a chování (McQuail, 2009).

2 Očkování

2.1 Historie očkování

Již ve staré Číně bylo známo, že lidé, kteří prodělali infekční onemocnění, stěží ho chytí znovu. Příkladem toho bylo úmyslné nakažení malých dětí pravými neštovicemi. Bylo totiž známo, že v dospělosti má toto onemocnění těžší průběh. Tato preventivní metoda se nazývá "variolizace". V roce 1776 byl dokonce v Londýně zaveden variolizační ústav. Zasloužila se tomu manželka britského vyslance, lady Mary Wortley Montagová, která inspiraci našla v Turecku. Po Anglii se tento způsob zavedl také v dalších evropských zemích. Díky tomu se také snížila úmrtnost na pravé neštovice. Koncem 18. století na ně umíral pouze jeden z deseti nakažených. Dalším průlomovým okamžikem bylo to, když se potvrdila teorie Edwarda Jennera. Byl to anglický venkovský lékař, který si všiml, že dojičky, které prodělaly kravské neštovice, nikdy neonemocněly pravými neštovicemi. 14. května roku 1796 provedl velmi odvážný pokus. Chlapce nakazil kravskými neštovicemi a po jeho vyléčení ho opět nakazil neštovicemi, avšak pravými. Jeho předpoklad se vyplnil, jelikož již pravými neštovicemi neonemocněl. I když tento pokus a následující studie byly prováděny v rozporu se současnými etickými pravidly klinických studií, jejich význam pro další rozvoj očkovacích látek byl obrovský. Díky tomuto příběhu byl taky vytvořen jeho název "vakcinace". Je odvozený od latinského slova "vacca", což znamená kráva.

2.2 Dezinformace a klamy v tématu očkování

Problém akceptace očkování a šíření dezinformací o něm je do jisté míry sociologický a psychologický. V diskuzích jsou často ty samé chyby v uvažování, kterými ve skutečnosti podléháme všichni. Většinou si ani neuvědomujeme subjektivitu našeho názoru. Záleží na tom, zda jsme v dané problematice dostatečně přesvědčení o své pravdě, nebo také přesvědčivý svému okolí.

Základ vědecké práce je i v nedůvěře pochybování. Vědci si jsou vědomi, že aktuální řešení biologických problémů není dokonalé. Proto se je snaží zlepšit a přichází s hypotézami, jak by se například dala zlepšit prevence infekčních chorob. Tyto hypotézy je nutné ověřovat a testovat, i když se můžou zdát slibné. Je důležité rozlišovat ověřené a neověřené hypotézy při argumentaci či našem postoji například vůči očkování. Problém může nastat v tom, že i nejkvalitnější odborné časopisy mohou publikovat nepravdivé anebo neověřené studie. Tak mohou vznikat dezinformace mezi odborníky či laickou veřejností, která se k těmto studiím dostala. Studie se může později ukázat jako nesmyslná, ale to se již nemusí dostat k jedincům, kteří se dostali k prvotní informaci.

Hypotézy a logické úvahy jsou často velmi zásadní a důležité pro vědu. Avšak pro klinickou medicínu to může být na první pohled správné, úvahy mohou být také velice nebezpečné. Rozdíly mezi ověřenými fakty a výsledkem studia klinické praxe musí být jasné vědcům, lékařům, ale také pacientům. Toto se netýká zejména dezinformací, ale spíše stoprocentně neověřených publikací a zdrojů. Avšak na internetu, v médiích či mluveném slovu můžeme nalézt dezinformace, které mohou být čistě vymyšlené za nějakým účelem nebo také neúčelně sdílené pouze z nedostatku informovanosti o tématu.

Simplifikace je přínosná a důležitá při sdělování odborných informací laické veřejnosti, avšak bez znalosti detailů může vést k nesprávným interpretacím a závěrům. Častý problém, který se vyskytuje v diskusích o očkování, je přílišné zobecnění daného tématu, a to může vést k dezinterpretacím.

V diskusích ohledně očkování je problémem také irelevance argumentů, která může být taktikou pro jedince, kteří se snaží o svém názoru přesvědčit ostatní. Lidově řečeno taktika na odklonění psů při honu na lišky pomocí uznených ryb. Často jsou tyto argumenty "emocionálně nabité". Což opět může způsobit přednost emocí před rozumem.

Mystifikovat nás také můžou osobnosti v jejich roli. Příkladem jsou autority, třeba nadřízení či rodiče. Můžou nás také klamat odborníci, kteří z nějakého důvodu nechtějí uvěřit informacím, které jsou pravdivé. A jelikož to jsou odborníci, tedy autority, uvěříme jim lehčeji. Odborníci mohou zastávat jiný názor, protože jejich osobnostní vlastnosti jim nedovolují přijmout jiný a jejich emoce převládají nad rozumem. Uvěřit

osobnostem v určité roli můžeme také, protože se s nimi nechceme dostat do konfliktu. A v extrémních případech nám mohou vyhrožovat a zmanipulovat nás díky emocím v uvěření jejich názoru. Důležité je pak nenechat se ovlivnit skupinou.

Ke špatnému názoru nás může vést nesprávné vysvětlení kvůli mezerám v poznání. Potřeba pochopení problému je v člověku zakořeněna již dávno. S tím souvisí podobnost, kdy náš mozek přijme informaci pomocí smyslu (například zrak, sluch) a může nastat klam. Příkladem toho jsou optické klamy, tedy nesprávné neboli matoucí vnímání reality, kdy oko snímá nějaký obrázek, ale mozek jej přijímá jinak. Podobně to může být i u informací z mluveného slova. Jelikož máme tendenci přijmout informaci, které rozumíme raději nežli informaci, které ne. Jinak bychom se nemohli nic naučit a nemohli bychom mít názor na danou situaci. Právě proto je důležité, od koho se učíme, a jaký máme zdroj informací.

Dezinformacím se v pandemii koronaviru daří lépe, než jindy, protože lidé mají větší podnět jim věřit. Tím podnětem jsou emoce, zejména strach. Většinou strach převládne nad "zdravým rozumem". Přirozená je touha dále potvrdit tuto emoci, a to tak, že si jedinec bude číst to, co potvrzuje jeho obavy. Dále také snadněji uvěří, protože v rozrušení může být náročné dělat rozhodnutí, a proto se raději přikloní cizímu přesvědčení.

Abychom si byli jisti, že se nejedná o dezinformace, můžeme provést postup ověření, který najdeme na oficiálních stránkách ministerstva zdravotnictví. Postup má 3 kroky, první je ověření zdroje informace, druhý je nesouzení textu pouze podle nadpisu, ale po přečtení článku celého. A posledním je ověření informací z jiného zdroje, nejlépe z důvěryhodného média či z odborného portálu. Dále také oficiální stránky evropské unie doporučují sledovat mezinárodní organizace a jejich stránky. Jako například evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemocí nebo také světová zdravotnická organizace. Dále je také důležité nešířit informace pocházející z pochybných zdrojů. Na stránkách je možné se dočíst, že evropská komise za účelem boje proti dezinformacím připravuje řadu nástrojů a financuje související výzkum.

2.3 Příklady dezinformací a vysvětlení z oficiálního webu ministerstva zdravotnictví

- *Vakcína vyvinutá za tak krátkou dobu nebude účinná, protože uvést vakcínu na trh trvá obvykle dlouhé roky. Farmaceutickým firmám jde pouze o zisk, a nikoliv o bezpečí lidí.*

Virus SARS-CoV-2 je podobný virům SARS a MERS. Na výrobu vakcíny byly využity i předchozí znalosti a také se do ní zapojilo větší množství lidí, a to umožnilo výrobu urychlit. Dále ke stanovení účinnosti vakcíny je zapotřebí, aby byla testována v přirozeném prostředí, což u méně běžných onemocnění může trvat dlouhou dobu. Avšak díky celosvětové pandemii se data mohla nasbírat v krátkém čase. Díky vysoké potřebě a naléhavosti vládních orgánů farmaceutické firmy jsou ochotné investovat do výzkumu více pracovníků a finančních zdrojů. Hodnocení vakcíny proběhlo podle obvyklých standardů pro zjištění kvality, bezpečnosti a účinnosti. Rozhodnutí o registraci vakcíny je podloženo všemi potřebnými údaji a urychlené zejména administrativní kroky. Rozhodně tak nedochází k urychlení klinických studií týkajících se bezpečnosti.

- *Vakcíny farmaceutických společností BioNTech/Pfizer a Moderna pracují na principu tzv. mRNA. Jedná se o neznámou a dosud nevyzkoušenou technologii a nevíme, co v těle napáchá za škody.*

I když je typ vakcíny nový, pracuje se na něm přesto téměř 30 let. Není to tedy narychlo vyvinutá metoda.

- *Vakcíny mohou změnit lidskou DNA a způsobují genetické poruchy srovnatelné s hemofilií, Turnerovým či Downovým syndromem. Vakcíny jsou zločinem proti lidskosti.*

Vakcína od společnosti v Pfizer má v sobě genetickou informaci pro tvorbu takzvané "spike proteinu". Jedná se o stejnou bílkovinu, jako je na povrchu koronaviru způsobující onemocnění covid-19. Když je podána vakcína, buňky pouze přečtou genetickou informaci a na základě ní začnou vytvářet takzvaný "spike protein". Imunitní systém člověka zachází s tímto proteinem jako s cizorodou látkou a vytvoří proti němu přirozenou obranu. Pokud osoba, která je již očkovaná, přijde do styku s virem SARS-CoV-2, rozpozná imunitní systém "spike protein" na povrchu viru a bude připravený na

něj zaútočit. Což znamená, že vakcína nemění lidskou DNA a ani nezpůsobuje genetické vady.

- *Přirozenou imunitu lze podle některých tvrzení získat jednoduše tzv. promořením. Kontroverzní strategie doporučují na pár měsíců izolovat všechny, kteří jsou virem nejvíce ohroženi, a ostatní virem řízeně nakazit. Většina lidí by podle této teorie měla mít mírný průběh a brzy by tedy společnost měla získat takovou kolektivní imunitu, že virus doslova zmizí.*

Proděláním virových onemocnění člověk nezíská solidní takzvanou celoživotní nebo dlouhodobou imunitu, a to platí i u nového typu koronaviru omikron. V některých případech lidé onemocní opakovaně. Imunita pravděpodobně po proděláním nemoci trvá pouze několik měsíců, tedy rozhodně není dlouhodobá. Očkovací látka je pro nás výhodná díky tomu, že je sestavená tak, že svým antigenem stimuluje imunitní systém daleko větší tvorbu protilátek, než samotný virus. Předpokládáme, že očkování nám utvoří imunitu solidnější a déle trvajíc než po pouze prodělané nemoci.

- *Je podezřelé, že vědci dokázali za tak krátkou dobu vyvinout vakcínu, ale přitom na covid-19 stále nemáme účinný lék.*

Vývoj protivirových léků je odlišný oproti výrobě vakcín. Je to proto, že při výrobě vakcín jsou používány postupy, které jsou dlouhodobě známé, a také ověřené u jiných vakcín, a jejich vývoj je tedy možné označit za bezpečný. Vakcíny bývají bezpečné a jsou nezpochybnitelně zodpovědné za záchranu milionu lidských životů na celém světě. Očkování je označeno za jedno z nejvýznamnějších zlomů v medicíně.

- *Portál Aeronet tvrdí, že nošení roušek je vážně nebezpečné a způsobuje ztrátu kolektivní imunity. To údajně zapříčiní nemoci s vyšší mortalitou než AIDS.*

Není známý jediný důkaz o tom, že by bylo nošení roušek pro nás jakkoli nebezpečné anebo jakýmkoliv způsobem oslabovalo imunitní systém. Neexistuje také důkaz, že by roušky způsobovaly onemocnění. Opak je pravdou, nošení roušek jen jedním z nejvýznamnějších opatření, kterým lze dosáhnout omezení šíření epidemie covid-19, jelikož ochranný prostředek brání šíření kapének. Existuje neustále více důkazů o vlivu roušek na prevenci přenosu SARS-CoV-2. Doporučují to i významné odborné organizace včetně světové zdravotní organizace (WHO) nebo také evropská střediska pro kontrolu a prevenci nemoci (ECDC). Bylo zjištěno, že v průměru dochází dokonce

k více než pětinasobnému snížení rizika přenosu. Roušky si totiž můžeme představit jako jednoduchou bariéru zabraňující přenosu především při mluvení, kašlání nebo dýchání.

2.4 Postoj k očkování obecně, antivaxéři

V současnosti je jedním z nejnaléhavějších problémů veřejného zdraví povzbuzovat lidi, aby se nechali očkovat proti infekci COVID-19. Ti se mohou nechtít očkovat kvůli jejich přesvědčení. Například jsou přesvědčeni o tom, že je pro ně nejlepší následovat myšlenky naturalizmu. Tento směr nedoporučuje očkování. Dále je to velmi často ze strachu, např. ze strachu z obsahu vakcíny, nebo třeba ze strachu, že vakcína funguje na jiný způsob, než dosavadní vakcíny. Vliv na obavy z očkování má také to, že vakcína byla vyvinuta rychleji, než vakcíny běžně bývají. Je pravda, že funguje jinak a že si vědci nejsou jisti, zda má jakési vedlejší účinky. Nebyl ani čas ji řádně otestovat, čímž je myšleno aplikovat ji na daný subjekt a vyčkat řady měsíců či let, než vakcína projeví případné vedlejší účinky, nebo ukáže jiné nečekané vlastnosti. Dle průzkumů si zprvu někteří zdravotníci nebyli jisti, zda se dát očkovat, zejména zda lze očkovat děti. Díky prvotní neúplné nedůvěře i od zdravotníků vznikly články od odpůrců očkování. Problémem je to, že tyto články byly v mnoha případech dezinformační či neuměřené, a tak způsobily, že jim laická veřejnost věřila. I když samozřejmě od začátku existovaly články nebo odborné publikace od zdravotníků, kteří podporovali očkování proti infekci COVID-19 již od začátku, lidé mají tendenci si vybrat názor, který je jim bližší, nebo lákavější. Dost často mohli ihned po přečtení jednoho článku usuzovat, že tato rizika převládají pozitiva, a že to může být nevídaně nebezpečné. S tím také souvisí to, že pokud se jedinec nechá ovlivnit emocemi, raději podpoří strach, tedy subjektivní názor, avšak nezváží všechny názory objektivně. Články, které byly antivaxérům sympatičtější, se šířily nevídanou rychlostí. Často se sdílely na platformách, na kterých se následně zakládaly i celé skupiny lidí proti očkování. Tito lidé si navzájem posílali všechny různé články podporující jejich názor. A i když se ve skupině ocitl někdo s ne tak pevně utvořeným názorem, většinou se nechal ovlivnit skupinou. Problém není v tom, že lidé šíří svůj názor (i když to nepomáhá snaze vlády naočkovat co nejvíce lidí), ale v tom, že se v publikacích objevovaly téměř vždy dezinformace.

Menší zájem tedy, jak už bylo zmíněno, byl způsoben ze strachu. Obavy mohly být ze složení vakcíny, z nového typu vakcíny, z rychlosti výroby vakcíny anebo také z dezinformací. Některé z nich například sdělovaly, že vakcína změní naše DNA.

Pokles zájmu byl také způsoben problémem z nedostatku vakcín proti infekci COVID-19 a následné čekáním na vakcínu. Dle průzkumů to také způsobilo menší náklonost k očkování. Průzkum ukázal, že zájem klesl až o pět procent.

2.4.2 Naturalismus

Do této kategorie chyb v myšlení patří ničím neopodstatněný předpoklad, že vše, co pochází z přírody, je správné, zdravé a přirozené. Souvisí s tím také myšlenka, že tělo je soběstačné, a pokud se o něj staráme tak, jak máme, vystačí si na problémy samo. Starat bychom se o něj měli zejména tak, že mu poskytneme zdravou stravu (například bez emulgátorů). To by mělo stačit na vybudování dostatečné imunity na boj proti všem nemocím. To bývá zmiňováno s pojmem naturalismus a často používáno obzvláště odpůrci proti očkování.

Naopak to, co z přírody nepochází, je nutně nezdravé a špatné pro naše tělo. I když existují příklady, na kterých lze toto tvrzení dokázat, neznamená to, že to platí ve všech případech a musíme se tímto řídit. Toto souvisí s vakcínou, a to tak, že někteří odmítají vakcínu jen proto, že ji považují za nepřirozený zásah do organismu. Často tito jedinci romantizují život minulosti, jelikož nebyla povinná žádná očkování a léky byly většinou přírodní. Avšak když léky byly přírodní, nebylo to vždy dostačující, lidé umírali dříve, a nedá se to srovnávat s péčí, jakou máme dnes.

3 Očkování proti COVID-19 infekci

První dávka byla podána v lednu 2021 a je již plně naočkováno 63% populace v české republice. I přesto nám tyto čísla (i kdyby se zvýšila) nepomůžou k ukončení pandemie COVIDU-19. Množství protilátek, které byly vytvořeny díky vakcínám, postupně klesá. Bude potřeba se přeočkovat.

3.1. Typy vakcín proti COVID-19 infekci

Existují čtyři typy vakcín proti COVID-19 infekci:

1. Vakcíny na bázi RNA

Ve vakcíně je zakódována genetická informace pro „spike protein“ koronaviru. Dalo by se pro představu říci, že to jsou hroty na povrchu koronaviru. Ty mu pomáhají proniknout do hostitelské buňky. Po podání vakcíny si tělo samo vytvoří takzvaný „spike protein“ a imunitní systém se začne jevit jako infikovaný a tělo na něj zareaguje bezpečnou imunitní odpovědí. Jednodušeji řečeno vakcína obsahuje část „návodu“ z viru SARS-CoV-2. Na této bázi jsou vyrobeny vakcíny od společnosti BioNtech/Pfizer a Moderna. Účinnost vakcíny se udává okolo 95%, ale některé studie prokázaly pokles na 84 %. U tohoto typu vakcíny je kvůli poklesu doporučena posilující dávka, tedy třetí.

I když je to považováno, za novou techniku vyvíjí se již 20 let. Účinky vakcíny mRNA byly studovány kupříkladu při léčbě chřipky, vztekliny, viru Zika anebo při léčbě rakoviny.

2. Vakcíny na bázi virového nosiče

Princip doručení genetické informace do buněk je podobný jako u vakcíny RNA ale „spike protein“ se dostane do těla prostřednictvím geneticky modifikovaných neškodných adenovirů. Vakcína je výhodná především rychlým vývojem a nízkými náklady na výrobu. Potíž u ní je možnost omezené účinnosti. Tento typ vakcín nabízí společnost Johnson & Johnson, AstraZeneca a Sputnik V. V případě této vakcíny se objevily obavy, že vakcíny obsahují samotný virus. Pravda je ale taková, že žádné očkování, tohoto typu, nedokáže vyvolat onemocnění, a že obsahuje modifikovaný virus. Ten nemá schopnost se množit a vyvolávat onemocnění.

Tento způsob je, také považován jako novější ale byl již v minulosti použit. Využit byl například u vakcíny proti ebolě, která je dokonce od minulého roku schválena i v Evropě (Martin Klíma, 2022).

3. Vakcíny na bázi bílkovin

Do těla se doručí přímo cílový protein. Jedná se opět o „spike protein“ vyrobený biochemickými metodami. Kromě toho ještě obsahují adjuvans pro zesílení imunitní odpovědi. U vakcín je výhodou velká globální kapacita výroby. Tento typ vakcín využívají společnosti Sanofi/GSK a Novavax. Firma Novavax má testovací fázi za sebou ale ještě nebyla schválena od Evropské unie.

Tento způsob byl již používán například u vakcíny proti hepatitidě typu B.

4. Inaktivované celovirové vakcíny

Virus je ve vakcíně oslaben, ale je inaktivovaný anebo stále živý. Tento virus ale nezpůsobuje, onemocnění jen generuje imunitní reakci. Nevýhodou je zdoluhavý vývoj a možnost vrácení původci nemoci jeho schopnosti vyvolání onemocnění. Mohou stimulovat imunitní systém až moc. Společnosti využívající tento systém se jmenují Sihopharm, Sinovac a nebo Bharat Biotech International. Vakcíny jsou schválené Světovou zdravotnickou organizací ale jen v případě zdravotnické nouzové situace.

Způsob se taky využívá proti příušnicím, spalničkám nebo dětské obrně.

3.2 Postoj k vakcíně proti infekci COVID-19

Situace, která přišla s pandemií, nám přinesla dilema, zda se očkovat či neočkovat.

Zásadně rozděluje společnost. I když jsou tací, kteří nestojí ani na jedné straně většina lidí mají na vakcinaci názor plně utvořený.

Od počátku možnosti se očkovat byli i někteří zdravotníci velmi skeptičtí. I když se nejedná o nový typ vakcín není testovaný delší dobu. Otázka, která napadla snad téměř všechny zdravotníky, je jestli nechat očkovat děti. Ale i tyto pochybnosti se po čase mezi zdravotníky vytratili. Objevila se v české republice i úmrtí dětí na COVID-19 infekci a to výrazně přispělo k zamýšlení se nad názorem neočkovat děti. Další faktor, který přesvědčil jedince k očkování, byl ten, že v nemocnicích byli pacienti s těžším průběhem nemoci převážně neočkovaní. Avšak vůbec nepomohli dezinformace a hoaxy šířící se na internetu nebo mezi lidmi o očkování. Lidé se začali bát, že jim očkování

změní dna, že jim (kvůli snaze naočkovat celou populaci) bude vpíchnut elektronický čip anebo samotný virus aby se nakazili. Těmto dezinformacím někteří plně uvěřili a začali aktivně bojovat proti očkování. Vznikla spousta stránek, diskusních fór, článků anebo skupin facebooku. Všichni si tam sdíleli své názory na očkování a šířili dezinformace dál. Kromě bouření proti vakcinaci nastal i odpor k nošení roušek a dodržování hygienických opatření. Cituji „ohrožuje to jejich osobní svobodu“. Proto i když v české republice zatím nebyl vydán zákon o povinném očkování je naše společnost rozdělena na dva „tábory“ lišící se většinou pouze názorem no vakcinaci.

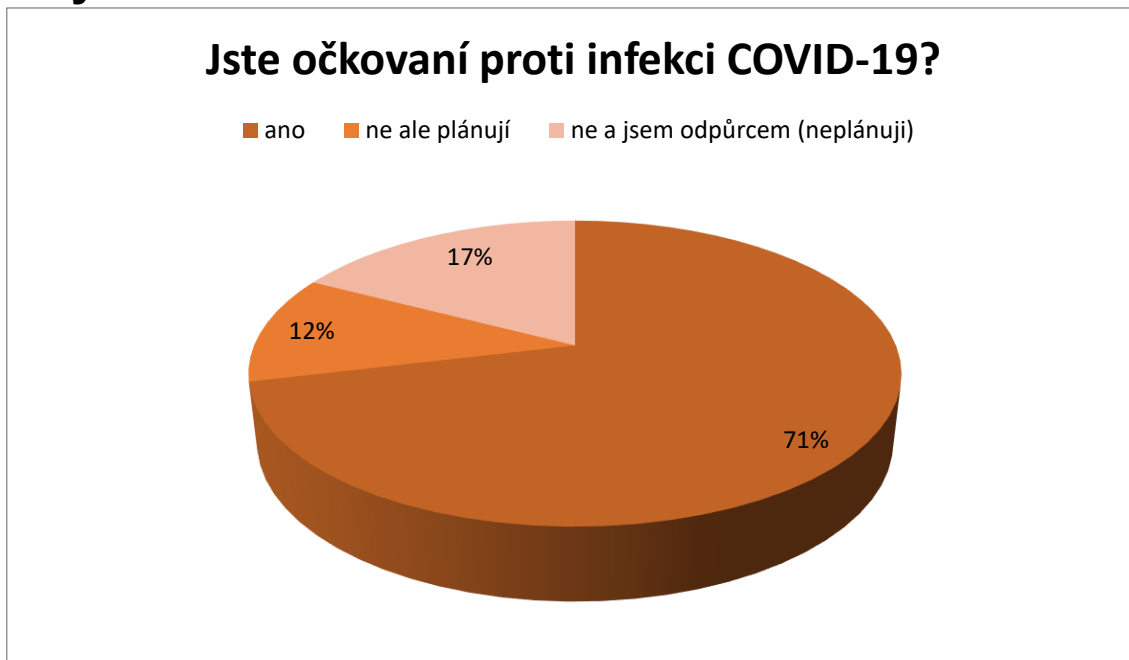
Vznikl díky tomu i pojem „antivaxér“. I když už v minulosti byli odpůrci povinného očkování proti infekčním nemocem, například přenosné dětské obrně, nyní se začali ozývat více.

Praktická část práce

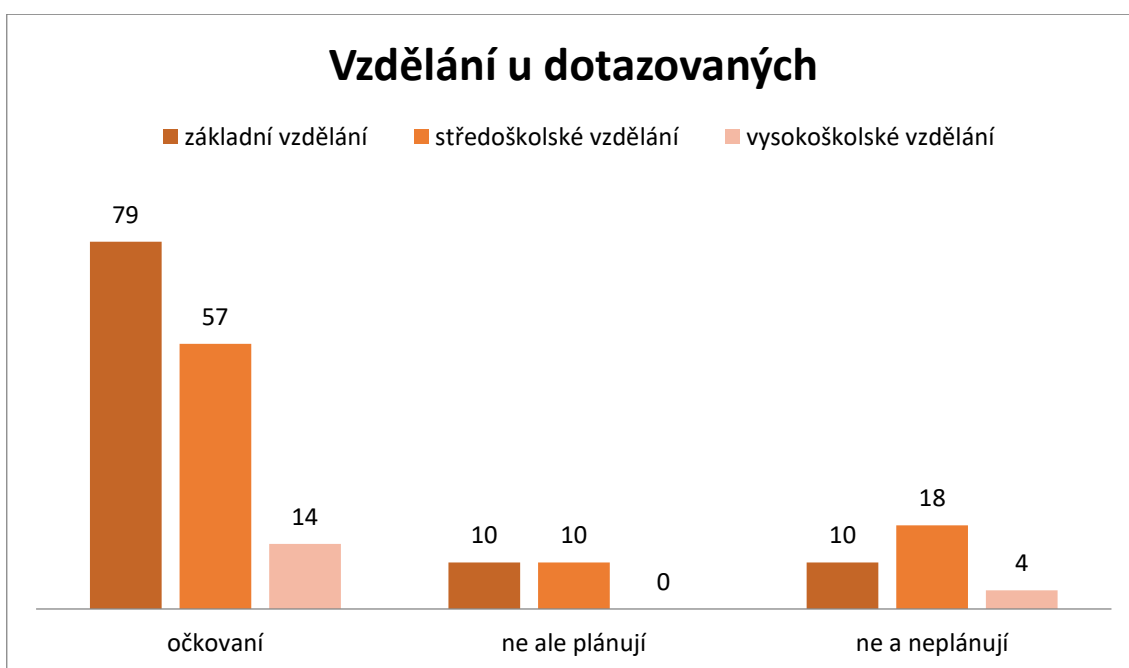
4 Metodika

V praktické části je dotazník. Zaměřuje se nejvíce na témata očkování, pandemie koronaviru, kroky vlády, vliv okolí a názory respondentů. Nejprve byl vytvořen dotazník s vhodnými otázkami. V dotazníku nejsou důležité jen celkové statistiky ale u některých otázek i jednotlivé odpovědi. Byl rozeslán všem studentům a učitelům prvního soukromého gymnázia a také lidem z mého okolí. Celkem jej vyplnilo 232 respondentů, avšak ne všechny odpovědi byli k danému tématu a narušovali by výsledky a tak se nemohli být použity. Dotazník byl rozeslán v elektronické podobě na školní emailovou adresu a na adresy lidí z mého okolí. To znamená, že přišel všem studentům a učitelům. Velká část odpovědí přišla do deseti minut po rozeslání ve škole. Zbytek chodilo postupně následující dva dny. Před vyhodnocením byl zkonzultován s externí konzultantkou. Poté byli z otázek vytvořeny grafy a ty jsou konkrétně popsány níže.

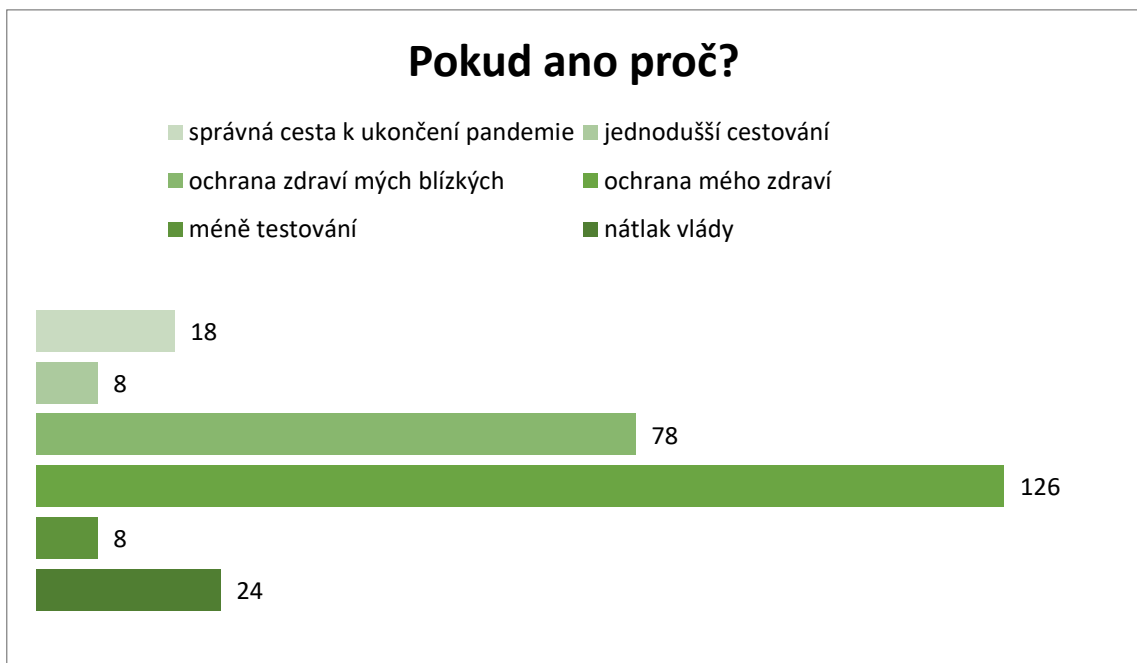
5 Vyhodnocení

Tato otázka byla povinná. Odpovědělo na ni 156 lidí. Nejvíce lidí odpovědělo, že jsou očkovaní, přesně 71%. Další kategorií byli ti, co nejsou očkovaní, ale plánují to. Tak odpovědělo 12%. A pak 17% dotazovaných není naočkovaných a ani to neplánují.

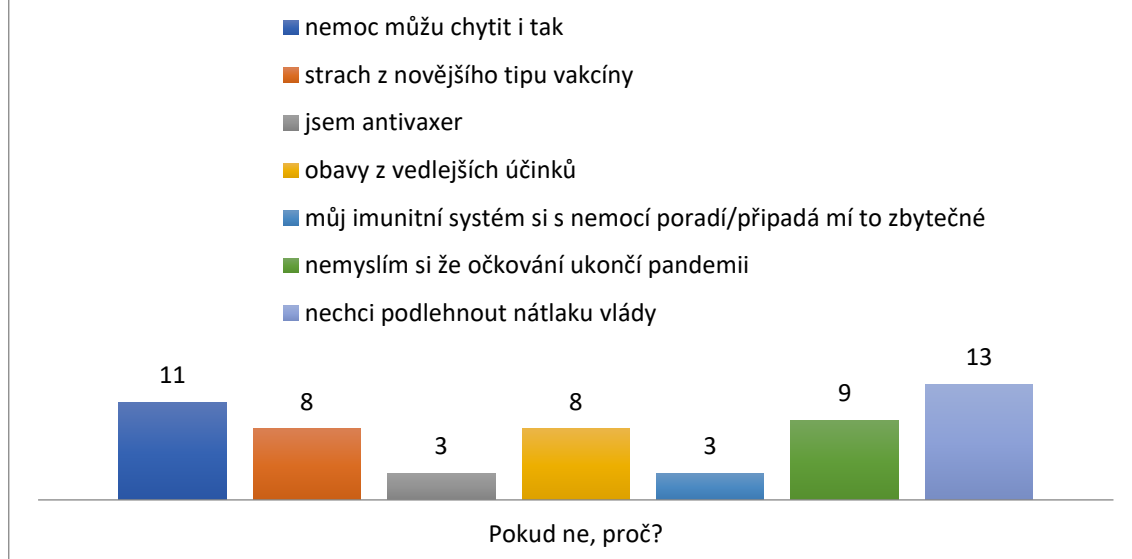

Jelikož dotazník neměl velký dosah, není možné zcela porovnávat odpovědi se vzděláním. Je tu totiž nepoměr z důvodu, že velká část respondentů byli studenti. Očkovaní byli většinou se základním vzděláním, tedy přesně 79 respondentů. 57 z nich mělo ukončené středoškolské vzdělání a 14 z nich vysokoškolské. Hodnota těch co mají v plánu se nechat naočkovat je rozdělena na půl mezi studenty s dokončeným základním vzděláním a mezi studenty s dokončeným středoškolským vzděláním. Neočkovat se nechá 10 respondentů se základním vzděláním, 18 se středoškolským a 4 s vysokoškolským. U těch, kteří se nechají naočkovat později, vidíme, že ani jeden z nich nemá vysokoškolské vzdělání, což nám může dokazovat to, že často dospělí jedinci mají již plně utvořený názor a nechtějí ho měnit. Jejich názoru se zastali ihned, tedy nechali se naočkovat, když se naskytl možnost.

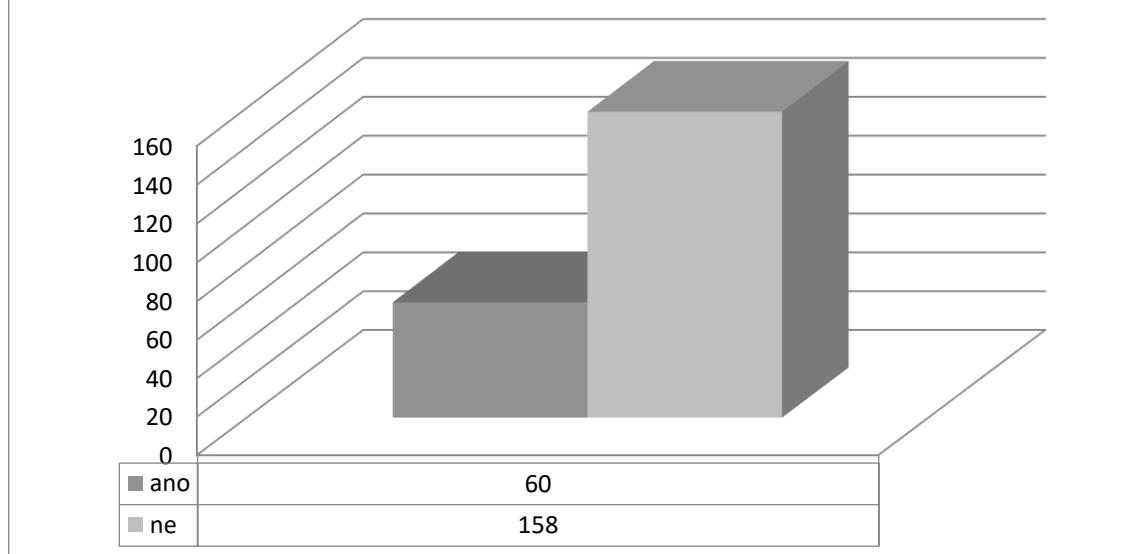
Pokud respondenti odpověděli, že jsou očkovaní, odpověděli také na otázku, proč se nechali očkovat. Byla možnost zvolit více odpovědí. 18 z nich se očkovalo, protože si myslí že je to správná cesta k ukončení pandemie. 8 mělo jako motivaci jednodušší cestování. 78 chtělo ochránit zdraví svých blízkých a 126 z nich chtělo ochránit své zdraví. Dále 8 z nich se očkovalo, aby se museli méně testovat a 24 kvůli nátlaku vlády.

Pokud ne proč?

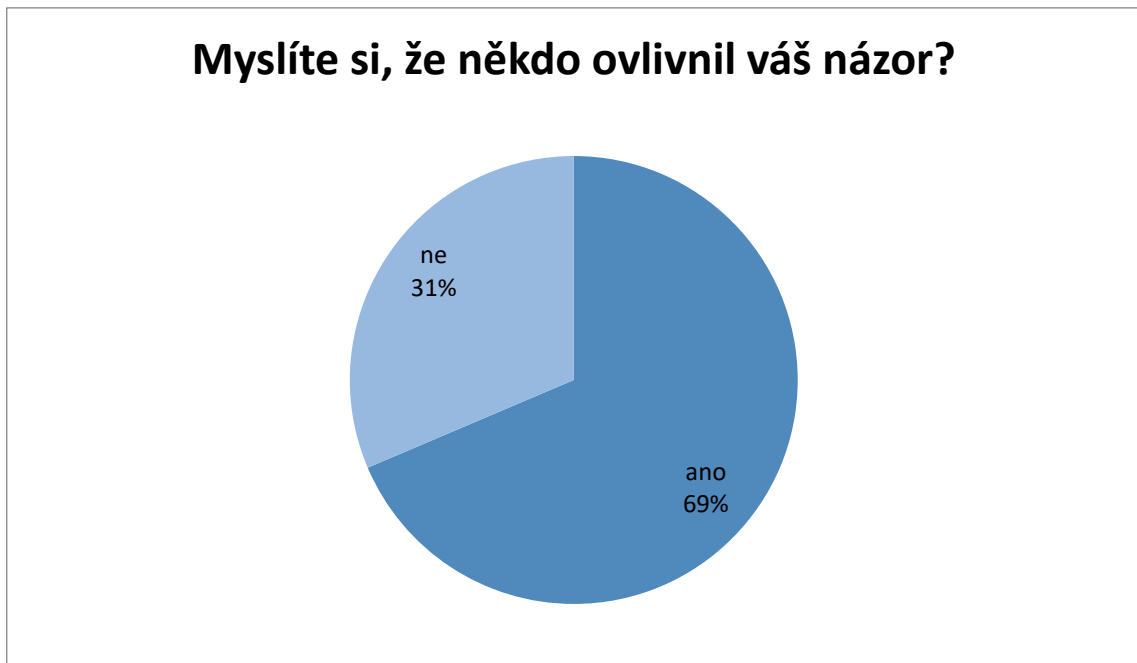

Další otázka byla pouze pro neočkované. Byli dotazováni, proč se nenechali či nenechají očkovat. Jeden z důvodů byl, že nemoc můžou chytit i tak a na to zvolilo 11 lidí. 8 z nich mělo strach z novějšího typu vakcíny. 3 se dokonce označili za antivaxéra. Obavy z vedlejších účinků mělo 8 respondentů. 3 z nich si myslí, že se jejich imunitní systém vypořádá s nemocí anebo jim to přišlo zbytečné. 9 z nich si nemyslelo, že očkování pomůže ukončit pandemii, což uvedlo jako důvod. Nechtělo podlehnout nátlaku vlády 13 respondentů.

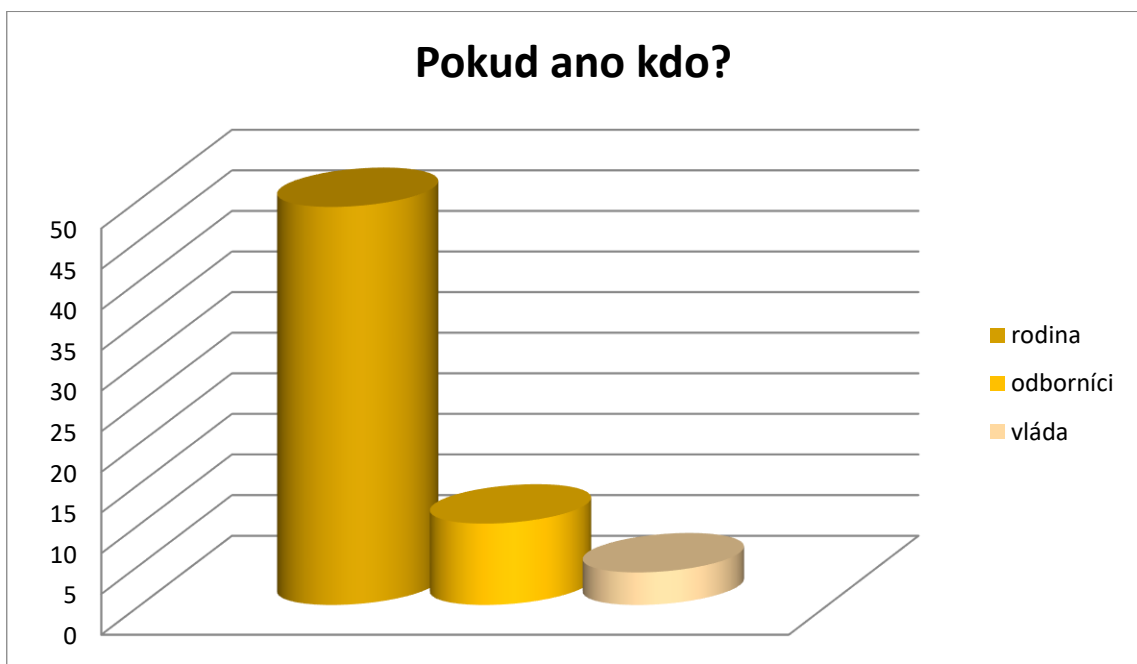
Snažíte se o svém názoru přesvědčit ostatní?

Další otázka byla, zda se respondenti snaží o svém názoru přesvědčit ostatní. 60 z nich odpovědělo ano. Většinou se jednalo o mladší osoby, které se pravděpodobně snažili přesvědčit své starší rodinné příslušníky. 158 odpovědělo ne.

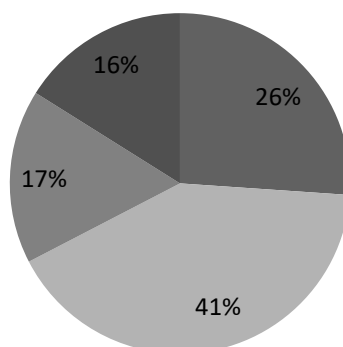
Na otázku, zda si myslí, jestli někdo ovlivnil jejich názor, odpovědělo 31% ano, 69% si myslí, že ne. Avšak je pravděpodobné, že vždy jsme někým či něčím vždy ovlivněni. Příkladem může být informace o zesnulém, dříve zdravém jedinci, který podlehl onemocnění COVID-19.

Pokud respondenti označili odpověď, že si myslí, že někdo ovlivnil jejich názor, měli odpovědět na další otázku. Pokud ano kdo? 49 respondentů ovlivnila rodina. Odborníci ovlivnili jen 10 dotazovaných a zbylé 4 vláda.

Reakce na oficiální kampaň ministerstva zdravotnictví

■ nedostatečně rozšířená ■ příliš drastická ■ přiměřená ■ nesmyslná/jiné negativní reakce

Obrázek 1 oficiální kampaň ministerstva

Další otázka byla, jak na ně působí oficiální kampaň ministerstva zdravotnictví. Mohli zvolit více možností najednou. 26% ji považovalo, jako nedostatečně rozšířenou., na 41% působila příliš drasticky. 17% ji uznávalo jako přiměřenou. Nesmyslná či jiné negativní hodnocení jí dalo 16%. I když kampaň může působit děsivě, mohl by se díky ní zvýšit počet očkovaných. Sice to není zcela etické ale tato forma zastrašování bývá v určitých případech nejúčinnější. Kromě obrázku, který je vidět nahoře, byli popisky

k dalším například: „Uvěřil dezinformacím.“, „Myslela, že to nespěchá.“ a „Měl svou pravdu.“ K tomu byli jako podklad obrázky z nemocničního prostředí, kde bylo většinou naznačeno úmrtí pacienta. Například pouze částečně zobrazená fotka mrtvého těla.

Poslední otázka byla doplňující.

Respondenti byli dotázáni, jak by oni ukončili nebo napomohli situaci s koronavirem, kdyby byli na místě vlády? Většina odpovědí byla totožná s dosavadními kroky vlády, jen většinou dotyčný vybral jen ty opatření, které vyhovovali jemu. Velká část napsala velmi podobnou odpověď jako tato: „Abych pravdu řekla, nevím, je těžké najít možnost, kde by netrpěla ani jedna skupina, v podstatě je to pořád nová situace s některými kroky nesouhlasím, ale popravdě řečeno mě nenapadají o moc lepší řešení.“ Často se objevovali i opatření, která byla použita v minulosti při boji proti koronaviru. Kupříkladu zachycování ohnisek. Někteří by i přestali bránit viru se šířit a volili by „promoření“. Vysvětleno blíže v této odpovědi: „Bral bych Covid jako chřipku. Zavedli to například v Anglii.“ Objevovali se i zajímavé a neobvyklé odpovědi. Jedna z nich: „Povinné očkování by určitě pomohlo, ale myslím si, že by to spousta lidí odmítla. Možná bych zařídil 24h živý přenos oddělení SARS-CoV-2, aby lidé viděli, jak to mají doktoři v dnešní době složité. Vláda je ve velice složité situaci a možná bych i řekl, že se se situace nedá vyřešit tak, aby jeden z táborů nebyl proti.“

Diskuse

Vytváření dotazníku nebylo náročné, jelikož nad všemi otázkami jsem již přemýšlela dříve, protože mě zajímalo, jaký názor mají ostatní. Kromě toho to jsou otázky, se kterými se setkáváme v současné situaci denně. Když není téma na konverzaci, tyto otázky vždy rozbouří diskusi takzvaných „dvou táborů“. Zнала jsem názory obou již dříve, avšak se většinou lidí z mého okolí jsem se nebavila o tomto tématu (pokud měli rozdílný názor než já) jelikož většinou rozdíly a nesouhlas mezi jedinci neprospívá vztahu. Majorita výsledů pro mě nebyla šokující ale přece jen mě nějaké překvapili. Většina mých předpokladů se tedy vyplnila. Jediné výsledky otázky, které mě opravdu překvapili, byli u předposlední otázky.

Jak je v práci zmíněno „drastické“ či děsivé situace v životě se objevují na televizních obrazovkách denně, proto jsem si myslela, že jsou lidé na to již zvyklí. Na televizních obrazovkách jsou vysílány i děsivější snímky než ty z kampaně ministerstva zdravotnictví. I když tyto reálné situace nám nejsou příjemné k diskutování či pozorování pořád existují a neměli bychom se jim vyhýbat. Není příjemné situaci čelit takto ale je potřeba se k ní zodpovědně postavit a přijmout následky například z nedodržení opatření. Tato kampaň by tedy mohla „probudit“ lidi aby i uvědomili co se děje v nemocnicích. Nejsem si jistá, zda někoho okamžitě přesvědčí k tomu, aby se šel nechat naočkovat, ale mohla by alespoň připomenout, proč je důležité dodržovat základní pravidla proti boji s pandemií koronaviru.

Všechny výsledky byly ovlivněny nevelkou rozmanitostí respondentů. I přesto nám ukázali, že i podobná skupina lidí může mít zcela odlišný názory. V nějakých případech až i radikálně.

Závěr

V teoretické části jsem jednotlivě rozebrala všechny témata týkající se této práce. Popsán důkladněji je vliv rodiny, společnosti, učitelů, prostředí kolem nás obecně a masmédií. Dále je popsána socializace a její druhy. Kromě toho také jev jménem skupinová polarizace a jak vůbec vznikl a uvedeny jsou i příklady. V dalším větším podtématu je část o historii očkování. Jsou uvedeny příklady dezinformací/hoaxů v tématu očkování. Tyto příklady jsou následně objasněny. Věnována pozornost je i samotnému postoji k očkování a vysvětlen je novější termín antivaxér. S tím souvisí naturalismus, který je v práci také zmíněn. Posledním téma je zaměřené jen čistě na očkování proti COVID-19 infekci a názor na něj zdravotníků i laické veřejnosti.

V praktické části je vyhodnoceno a popsáno celkem devět otázek. Všechny měly různorodé odpovědi od obou stran. Jedna strana, očkování podporuje a druhá odmítá. Potvrdilo to, že i když je určitá skupina lidí, která spojuje lidi v mnoha různých faktorech, jejich názor na očkování stejný není. Díky tomu lze potvrdit to, že očkování doopravdy rozděluje naši společnost.

Seznam použitých zdrojů literatury

Internetové zdroje

1. RŮŽIČKOVÁ, Veronika. *Etika a morálka při výchově dětí v rodině a ve společnosti* [online]. 2017 [cit. 2022-01-19]. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitního umění. Vedoucí práce Mgr. Renata Oralová.
2. KNOTOVÁ, Dana. *Socializace* [online]. 2010, 9 [cit. 2022-01-19].
3. Dezinformace, lži, hoaxy a alternativní fakta o covid-19. <https://koronavirus.mzcr.cz/dezinformace-o-covid-19/> [online]. [cit. 2022-01-19].
4. ČERNÁ, Erika. *Vliv médií na člověka v 21. století* [online]. Pardubice, 2018 [cit. 2022-01-19]. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce Mgr. Lucie Hájková.
5. PETRÁŠ, RNDr. ,Ph.D. Marek. Očkování proti onemocnění covid-19 mRNA vakcínami. *Revue Farmakoterapie* [online]. 2022 [cit. 2022-01-20]. Dostupné z: <https://farmakoterapeutickarevue.cz/cs/ockovani-proti-onemocneni-covid-19-mrna-vakcinami>.

Knižní zdroje

1. KLIKA, Jan a Jan HANÁČEK. Přehledně: čtyři typy vakcín proti nemoci covid-19. *Tempus Medicorum*. 2022, 31(1), 1-3.
2. VÝROST, Jozef. *Sociální psychologie*. 2008, 146 s. ISBN 978-80-247-1428-8.
3. JESEŇÁK, Miloš a Ingrid URBANČÍKOVÁ. *Očkovanie v špeciálnych situáciách*. 2.,prepracované a rozšírené vydanie. Praha: Mladá fronta, 2019. Aeskulap. ISBN 9788020443243.
4. MÜLLER, Ondřej a Irena TATÍČKOVÁ, ed. *Nový rozum do kapsy*. 9. vyd., (1. v této podobě). Praha: Albatros, 2004. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-01458-0.

Zdroje obrázků

1. Vizuál vládní očkovací kampaně. *Deník N* [online]. 2022 [cit. 2022-01-20]. Dostupné z: <https://denikn.cz/744502/brutalni-ockovaci-kampan-budi-emoce-nabidku-ministerstva-jsem-zvazoval-dva-dny-rika-autor-snimku/>